

**Vabariigi Valitsuse korralduse „Kiirgusohutuse riikliku arengukava 2007-2017  
kinnitamine“ eelnõu  
SELETUSKIRI**

## **I Sissejuhatus**

“Kiirgusohutuse riikliku arengukava 2007-2017” (edaspidi *KORAK*) koostatakse kiirgusseaduse § 7 lg 1 alusel ja selle koostamisel lähtutakse kiirgusseaduse peatükist 2.

Riigieelarve seaduse § 10 lõike 2 kohaselt ning kooskõlas Kiirgusseaduse § 7 lõikega 1 ning Vabariigi Valitsuse 13. detsembri 2005. a määrusega nr 302 “Strateegiliste arengukavade liigid ning nende koostamise, täiendamise, elluviimise, hindamise ja aruandluse kord” kiitis Vabariigi Valitsus 30. juuni 2006. a korraldusega nr 372 heaks KORAKi koostamise. Selle koostamise eest vastutajaks on määratud Keskkonnaministeerium ning arengukava väljatöötamises osalevateks ministeeriumiteks on Haridus- ja Teadusministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Siseministeerium ja Sotsiaalministeerium.

KORAKi koostamiseks moodustas keskkonnaminister 9. augusti 2006.a käskkirjaga nr 958, mida muudeti keskkonnaministri 9. novembri 2006.a käskkirjaga nr 1238, töögrupi järgmises koosseisus:

Evelyn Pesur – Keskkonnaministeeriumi keskkonnakorralduse ja -tehnoloogia osakonna välisõhu ja kiirgusohutuse büroo peaspetsialist, töögrupi juht;  
Õöle Janson – Sotsiaalministeeriumi rahvatervise osakonna peaspetsialist;  
Toomas Kõöp – Kiirguskeskuse nõunik;  
Priit Laaniste – Siseministeeriumi sisejulgeolekupoliitika osakonna päästepoliitika büroo nõunik;  
Merle Lust – Kiirguskeskuse direktor;  
Pavel Ojava – Keskkonnainspeksiooni keskkonnaosakonna vaneminspektor;  
Rünno Rahe – Haridus- ja Teadusministeeriumi haldustalituse spetsialist;  
Joel Valge – AS A.L.A.R.A juhataja;  
Helena Ambrozevits – Keskkonnaministeeriumi õigusosakonna jurist.

KORAKi juurde kuulub rakendusplaan aastateks 2007-2010 ning 5 lisa, samuti OÜ ELLE koostatud keskkonnamõju strateegiline hindamise (edaspidi *KSH*) aruanne. KORAKi KSH algatas keskkonnaminister 18. oktoobri 2006.a käskkirjaga nr 1163 kiirgusseaduse § 9 lõike 1 alusel ja arvestades keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse § 33 lõike 1 punkti 1 ja § 35 lõikeid 1 ja 5. KORAK KSH programmi kiitis keskkonnaminister heaks 1. märtsi 2007. a käskkirjaga nr 236.

KORAK eelnõu ning KSH aruande avalik arutelu toimus 26. märtsil 2007. a Tallinnas Keskkonnaministeeriumis.

KORAK eelnõu KSH aruande dokumendid on kõigile kättesaadavad Keskkonnaministeeriumi kodulehel aadressil <http://www.envir.ee/356061>.

Vastavalt kiirgusseaduse § 13-le esitab keskkonnaminister asjaomaste ministeeriumitega kooskõlastatud KORAKi Vabariigi Valitsusele kinnitamiseks (juunis 2007. a).

KORAKi koostati lähtudes kiirgusseadusest ja selle rakendusaktidest kiirgusohutuse koordineeritud korraldamiseks ning selleks vajalike finantsvahendite suunamiseks. Arengukavas määratletakse kiirguskaitse arengu prioriteedid aastani 2017 ning loetletakse eesmärkide täitmiseks kavandatavad meetmed ja tegevussuunad.

KORAKi koostamise üldeesmärk on kiirgusohutuse tagamine. Selle saavutamiseks on arengukava strateegilised eesmärgid: vähendada radioaktiivsete jäätmete käitlemisega seotud ohte, tagada valmisolek kiirgushädaolukorrale reageerimiseks, suurendada teadlikkust kõrgele arengule looduskiirguse allikatest, tagada kiirguse optimeeritud kasutamine meditsiinis.

KORAK määratleb kiirgusohutuse hetkeolukorra, toob esile Eesti ja Euroopa Liidu liitumislepingus ning EURATOM-i asutamislepingus kajastatu, prognoosib arenguid, fikseerib kiirgusohutuse arendamise strateegilised eesmärgid ja arvestamist vajavad piirangud, arenduspõhimõtted ning vajalike investeringute suurusjärgud. Samuti kirjeldab arengukava edasist analüüsi vajavaid probleeme. KORAKi eesmärgiks on kiirguskaitse korraldamine järgneva 10 aasta jooksul nii, et tagada kiirgusohutuse optimaalne funktsioneerimine ja areng Eestis. Kiirgusohutuse ja -kaitse tagamiseks tuleb kindlustada riigisisese oskusteabe olemasolu ning tõhustada rahvusvahelist koostööd.

### **III Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs**

Detailsemalt on KORAK-is kajastatud järgmised tegevusvaldkonna arengukavale iseloomulikud teemad:

- praeguse olukorra analüüs, sh kiirguskaitse valdkonna probleemide ning olemasolevate võimaluste analüüs;
- kiirguskaitse pikaajalised eesmärgid, eesmärgi saavutamise mõõdetavus, oodatud tulemused ning eesmärgi saavutamise eeldused ja saavutamist takistada võivad tegurid;
- eesmärkide saavutamiseks vajaliku tegevuse rakendamise viisid;
- arengukava elluviimise korraldus, koostöö ja rollijaotus eri osaliste vahel kiirguskaitse eesmärkide saavutamiseks;
- arengukava elluviimiseks, kavandatud meetmete rakendamiseks, püstitatud eesmärkide saavutamiseks vajalike rahastamisallikate ja -võimaluste prognoos;
- kiirguskaitsepoliitika tulemuslikkuse hindamise korraldamine, tagasiside saamine arengukava täitmiseks kasutatud meetmete tulemuslikkuse ja tõhususe kohta.

•

Esimeses peatükis antakse ülevaade seostest teiste valdkondade strateegiatega ja arengukavadega ning arengukava koostamises osalevad institutsioonid.

Teises peatükis käsitletakse kiirguskaitse hetkeolukorda Eestis. Vastavalt praegu kehtivale regulatsioonile korraldab Keskkonnaministeerium kiirgusohutusosalast tegevust Keskkonna-inspektsiooni ja Kiirguskeskuse kaudu. Hetkel kehtiv süsteem ei ole kõige optimaalsem, kuna on ilmnenud raskusi kiirgusohutusalasest tegevusest osavõtivate asutuste ülesannete ja vastustusalade määratlemisel. Liialt palju kulub ressursse väikese ohuga kiirgustegevuslubade väljastamisele ning nende tegevuste üle järelevalve teostamiseks. Kehtiva regulatsiooni kohaselt teostab Keskkonnainspektsioon järelevalvet ka meditsiinasutuste tegevuse üle, mis ei ole käesoleva arengukava koostajate arvates põhjendatud. Peatükis 2 käsitletakse ka radioaktiivsete jäätmete ja materjalide käitlemise hetkeolukorda. Eestis puudub finantstagatiste süsteem, mis tagaks kiirgusallika kasutamisest kõrvaldamisel vahendid selle ohutustamiseks, samuti puudub omanikuta kiirgusallikate kiireks avastamiseks, käitlemiseks ja hoiustamiseks toimiv koostöövõrgustik. Suureks probleemiks on looduslike radionukliididega saastunud materjalide küsimus. Eestis puudub radioaktiivsete jäätmete lõppladustuspaik ning selle kavandamist pole alustatud kuid selle olemasolu peavad arengukava koostajad väga oluliseks. Hetkeolukorra kirjeldus on olemas Eesti mastaabis oluliste objektide - Paldiski endise tuumaobjekti, Tammiku radioaktiivsete jäätmete hoidla, ning Sillamäe radioaktiivsete jäätmete hoidla kohta. Reageerimisel ioniseerivast kiirgusest põhjustatud kiirgushädaolukordadele, ei ole päris selge erinevate ametkondade vastutusala ning need tuleb täpsustada. Looduskiirguse valdkonnas tõdeti, et Eestis on olemas piirkonnad, kus elanikud tarbivad kõrgendatud radionukliidide sisaldusega joogivett ning kus hoonetes on looduliku radioaktiivse gaasi – radooni sisaldus liiga kõrge. Uuselamurajoonide planeerimisel ning hoonete ehitamisel ei arvestata looduliku kiirgusega. Meditsiini kiirituse valdkonnas teostatakse patsiendi dooside mõõtmist mittesüsteemselt ja seetõttu ei saa öelda, kui suure doosikoormuse saab inimene meditsiini aasta jooksul. Samuti juhtis töögrupp tähelepanu vajadusele meditsiinasutuste kvaliteedisüsteemi ja meditsiini kiirituse kasutamise auditeerimise süsteemi loomise järele.

Kolmandas peatükis käsitletakse kiirguskaitse pikaajalisi eesmärgi, mis on püstitatud arengukava puuduste lahendamiseks ning need väljendavad arengukava elluviimise perioodil taotletavat mõju, mille saavutamine on mõõdetav ja hinnatav. Eesmärgi aitavad saavutada tegevuse kogumid -meetmed. Infrastruktuuri osas kavandatakse ülesannete selgemat jaotust ning tulenevalt muutustest täiendava teabe pakkumist kiirgustegevusloa taotlejatele ja –omajatele. Radioaktiivsete jäätmete käitlemise ohtude vähendamiseks on kavandatud jäätmete käitlemise tegevuskava koostamine, uuringute ja mõju hindamise algatamist, Paldiski endise tuumaobjekti ja Tammiku radioaktiivsete jäätmete hoidla ohutustamist, Keskkonnaministeeriumi poolt fondi loomist leitud kiirgusallikate ohutustamiseks. Kiirgushädaolukorras valmisoleku tõhustamiseks kavandatakse arengukavas näiteks ohu hinnangute koostamist võimalike kiirgushädaolukordade kohta, erinevate ametkondade vastutuste ning võimaluste täpsustamist. Käivitada tuleb elanikkonna teavitamissüsteem võimalikest ohtudest ning käitumisest kiirgushädaolukorras. Inimeste teadlikkuse suurendamiseks kõrge looduskiirguse allikatest tuleb jätkata uuringute tegemist ning teavitada elanikkonda kiirguse võimalikest terviseriskidest ja nende vältimisest. Kiirguse optimeeritud kasutamiseks meditsiinis tuleb kehtestada diagnostilised referentsväärtused. Tuleb teostada taustauuring, mille käigus täiendatakse kiirgusallikate registrit ning kogutakse andmeid tehtavatest protseduuridest. Eesmärgi saavutamisele aitab eelkõige kaasa e-haigusloo kasutuselevõtmine, mis annab ülevaate patsiendi diagnostikast ja raviplaanist.

Neljandas peatükis esitatakse arengukava maksumuse prognoos, mis sisaldab arengukava

hinnangulist kogumaksumust ja maksumuse jaotumist aastate lõikes.

Kokkuvõte sisaldab lühiinformatsiooni KORAKi kohta.

#### **IV Eelnõu mõju**

KORAKi rakendamise positiivne mõju on pikemalt kajastatud KSH aruandes, lühidalt on mõju järgmine:

- kiirguskaitse infrastruktuuri parandamisega tagatakse kiirguskaitse tegevuste efektiivne toimimine ja järelevalve;
- radioaktiivsete jäätmete lõppladustuspaiga rajamise ja looduslike radionukliide sisaldavate radioaktiivsete jäätmete käitlemise ja ladustamise süsteemi otsuse vastuvõtmine on aluseks uute tegevuste planeerimisel, millega vähendatakse radioaktiivsetest jäätmetest inimestele tulenevaid ohte;
- hädaolukorraks valmisoleku süsteemide arendamine tagab kõigile kiirgushädaolukordade lahendamisel osalevatele pooltele ühtsed käitumis- ja kommunikatsioonijuhised, vastutuse ja kohustuste jagamine tagab töö sujuva korraldamise;
- uuringuid joogivee radionukliidide sisalduse ja pinnase ning hoonete radoonisisalduse mõõtmiseks on olulised nii kiirgusohutuse kui ka inimese tervise ja keskkonnaohutuse seisukohalt;
- informatsiooni kogumine ja talletamine võimaldab analüüsida kiirguse kasutamist meditsiinis ning otsida võimalusi selle optimeerimiseks, mis aitab vähendada kiirgusdoose nii patsientidele kui meditsiinipersonalile.

#### **V Vastavus Euroopa Liidu õigusele**

KORAK koostamisel on arvestatud Euroopa Liidu õigusaktide nõuetega.

#### **VI Rakendamiseks vajalikud eeldatavad kulud ja elluviimisel eeldatavad tulud**

KORAKi rakendamiseks vajalik prognoositav kulu on ajavahemikus 2007-2010 ca 77 miljonit krooni. Suurim protsent (ca 70%) kavandatud ning juba olemasolevast ressursist läheb radioaktiivsete jäätmete käitlemisega seotud ohtude vähendamiseks ning seal rakendatakse mitmeid suuremahulisi välisabi projekte, samuti osalevad rahastamises AS A.L.A.R.A ning AS Silmet. Teiste tegevuste puhul on peamiseks rahastamise allikaks riigieelarve. Arengukava rakendamisel saadavaid majanduslikke tulusid ei ole võimalik arvuliselt planeerida, kuna saadav tulu on pikaajaline ja enamasti kaudne.

#### **VII Eelnõu kooskõlastamine**

KORAKi heakskiitmise korralduse eelnõu koos arengukavaga esitatakse kooskõlastamiseks Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile, Rahandusministeeriumile, Sotsiaal-

ministeeriumile, Haridus-ja Teadusministeeriumile ja Siseministeeriumile.

### **VIII Eelnõu jõustumine**

Arengukava jõustub Riigi Teataja seaduses sätestatud korras.

Jaanus Tamkivi  
Minister